

JUNI 2026 · FOLKEVERSJON AV DEN ØKONOMISKE ANALYSEN AV KRAGERØ KOMMUNE

Hva skjer med pengene i Kragerø?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «ROBEK». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Kragerøs økonomi fant. Og Kragerø har en dramatisk historie: en familie som brukte langt mer enn den tjente, havnet under statlig oppsyn — og som nå, med tom sparekonto og stort lån, kjemper seg tilbake ved ren innstramming.

53 mill.

så mye «manglet» da regnskapet for 2023 ble gjort opp. Kragerø havnet på statens «obs-liste» (ROBEK) i mai 2024

+91 mill.

så mye bedre gikk det fra 2024 til 2025: fra et underskudd på 73,5 mill. til et overskudd på 17,6 mill. Snuoperasjonen virker

0,7 %

så liten er sparekontoen — nesten tom. Og lånet er nesten en hel årsinntekt. Det finnes ingen buffer å lene seg på

Tenk på kommunen som en husholdning: Kragerø «tjener» pengene sine fra skatt og overføringer fra staten. Det meste går til faste «regninger»: skole, barnehage, eldreomsorg, helse. Men familien brukte i flere år mer enn den tjente — særlig på helse og omsorg, der regningene var større enn budsjettet sa. Til slutt grep «banken» (staten) inn og satte familien under oppsyn. Nå har familien nesten ingen oppsparte penger igjen, et stort lån på huset — og må derfor betale ned gjelda utelukkende ved å stramme inn på hverdagen, krone for krone, helt til 2028. Det er omtrent det som skjer i Kragerø nå.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, Statsforvalteren, kommunens egne rapporter, kommunerevisjonen og medier). Den tekniske rapporten viser alle kilder og utregninger. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Kragerø bruker mer enn forventet på helse — og mindre på skole

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange eldre trenger mer omsorg, en med mange barn trenger mer skole. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Kragerøs faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	19 mill. mer	Ligger stabilt over forventet
Sosialhjelp m.m.	18 mill. mer	Over forventet — men på vei ned fra året før
Administrasjon («byråkratiet»)	12 mill. mer	Over forventet, og økende
Eldreomsorg og hjemmetjenester	9 mill. mer	Over forventet — men nesten halvert fra året før. Les neste side
Barnehage	5 mill. mindre	Under forventet — drives stramt
Barnevern	6 mill. mindre	Under forventet
Grunnskole	9 mill. mindre	Drives nøkternt — karakterene er likevel omtrent som normalt

Mønsteret: Kragerø bruker *mer* enn forventet på helse, omsorg og sosialhjelp, men *mindre* enn forventet på skole, barnehage og barnevern. Det er ikke tilfeldig. Helse og omsorg er nettopp området som dro kommunen ned i økonomisk uføre — fordi budsjettet i flere år var satt lavere enn det faktiske behovet, og så sprakk. Skole og barnehage drives derimot bevisst stramt: kommunen samler skoler og barnehager på færre steder for å spare penger.

Det viktigste lyspunktet er eldreomsorgen: den lå **nesten dobbelt så høyt over forventet året før** (17 millioner i 2024), men er nå halvert til 9 millioner. Det betyr at innstramningen begynner å virke. Hvorfor en kommune i økonomisk krise likevel bruker mer enn forventet på helse, og hva den gjør med det, forklarer vi på neste side.

Hvorfor brukte Kragerø mer enn forventet på helse og omsorg?

Dette er kjernen i hele Kragerø-historien. Da regnskapet for 2023 ble gjort opp, manglet det 53 millioner kroner, og kommunen havnet på statens «obs-liste» (ROBEK). Kommunedirektøren var tydelig på årsaken: helse og omsorg hadde «over tid hatt et for lavt budsjett sammenlignet med det faktiske behovet». Med andre ord: behovet var stort, men budsjettet var satt for lavt — og så sprakk det, år etter år.

- **Budsjettet var rett og slett for lite.** Kommunen budsjetterte med mindre penger til eldre- og helsetjenester enn det disse tjenestene faktisk kostet. Når regningene kom, ble det underskudd.
- **Staten grep inn.** Statsforvalteren **opphevet hele budsjettet for 2024** og påla kommunen å lage et nytt. Begrunnelsen var blant annet at kommunen hadde regnet med urealistisk høye skatteinntekter, og at den kuttet for hardt i helse og omsorg «uten å forklare hvordan».
- **Derfor ble helsebudsjettet styrket — ikke kuttet.** I 2025 la kommunen bevisst mer penger inn i helse og omsorg, åpnet en ny demensavdeling og planla 33 nye sykehjemsplasser. Det at Kragerø bruker mer enn forventet her, handler altså om at behovet er reelt — ikke om sløsing.

Kort sagt: Kragerø brukte ikke for mye på helse fordi det var raust eller dårlig styrt. Det brukte for mye fordi budsjettet i flere år var satt *under* det reelle behovet — og staten har slått ned nettopp på de for harde kuttene. Nå begynner det å snu: i 2025 var avviket nesten halvert fra året før, fordi kommunen har strammet inn driften samtidig som den har satt budsjettet mer realistisk.

Et varsko fra kommunerevisjonen: En gjennomgang i 2025 fant at sykefraværet i helse og omsorg var svært høyt — 15 % i 2024, men på vei ned til 12 % i 2025. Kommunen sliter med å rekruttere nok faglærte, og må noen steder leie inn vikarer fra byrå. Under den harde omstillingen ble også enkelte HMS-tiltak — som vernerunder og en medarbeiderundersøkelse — avlyst. Det er et tegn på at innstrammingen koster, og at man ikke kan spare mer her uten å passe på de ansatte og de eldre.

Tom sparekonto, stort lån — og kun én vei tilbake: stram inn

0,7 %

sparekontoen
(«disposisjonsfondet») målt mot
årsinntekten — nesten tom.
Ingen buffer å tære på

98 %

kommunens lån tilsvarer nesten
en hel årsinntekt — svært høy
gjeld, som spiser av pengene
hvert år

104,8 mill.

så mye «obs-gjeld» (ROBEK)
gjenstår å betale ned innen
utgangen av 2028. Den må
dekkes med overskudd fra driften

Her er den ærlige historien. Til forskjell fra noen rike kommuner, som har et «arvefond» fra gamle kraftaksjer å lene seg på, har **Kragerø ingen buffer i det hele tatt**. Sparekontoen er så godt som tom, og lånet er stort.

Hvorfor det ikke finnes noen snarvei

Når en kommune havner på ROBEK, må den betale ned «obs-gjelda» innen en frist — her innen utgangen av **2028**. Gjelda var 122 millioner da Kragerø kom på lista, og er nå nede i 104,8 millioner. Men siden det ikke finnes sparepenger eller et fond å hente fra, må **hver eneste krone** av nedbetalingen komme fra at kommunen bruker mindre enn den tjener — år etter år. Kommunen har døpt planen «**Handlingsrom 2028**», med mål om rundt 30 millioner i overskudd hvert år.

Innstrammingen virker — men marginen er null

Og det går faktisk bedre. I 2024 hadde Kragerø et underskudd på 73,5 millioner. I 2025 snudde det til et overskudd på 17,6 millioner — en forbedring på hele 91 millioner på ett år. Det er sterkt for en kommune på rundt 10 000 innbyggere. Men det finnes ingen sikkerhetsmargin: **ett dårlig år** — for eksempel hvis helsebudsjettet sprekker igjen — kan velte hele planen, fordi det ikke er noen sparekonto å ta av.

Hvor kuttes det? Mye av innstrammingen skjer i skole og barnehage: ungdomsskolene samles på ett sted (Feierheia), og barnehager slås sammen — bare barnehage-grepet sparer opptil 2,8 millioner i året. Planen sier rett ut at kommunen skal «reduere antall lokasjoner». Karakterene i grunnskolen er foreløpig omtrent som normalt, så innstrammingen har så langt ikke gått åpenbart ut over kvaliteten — men det er noe man må følge nøye med på fremover.

Det ærlige bildet er altså verken «Kragerø er konkurs» eller «alt er løst». Det er en liten kystkommune uten sparepenger og med stor gjeld, som ved hard, men målrettet disiplin har snudd retningen — og som nå ikke har råd til et eneste feiltrinn før 2028.

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

ROBEK

Statens «obs-liste» for kommuner som har gått med underskudd og ikke klarer å dekke det inn. Kommuner på lista må ha statlig godkjenning for låneopptak og store avtaler, og må lage en plan for å komme i balanse. Kragerø kom på lista i mai 2024 og skal være ute innen utgangen av 2028.

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2025 hadde Kragerø et overskudd på 17,6 millioner (**pluss** 1,6 %) — en kraftig forbedring fra underskuddet på 73,5 millioner året før.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som i prinsippet kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Kragerø: 0,7 % — så godt som tomt. Det finnes ingen buffer å tære på.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Kragerø rettferdig med helt ulike kommuner — og det er dette som viser at kommunen bruker mer enn forventet på helse og sosial, men mindre på skole.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Kragerøs gjeld tilsvarer rundt 98 % av en hel årsinntekt — svært høyt. Renter og avdrag spiser en stor del av pengene hvert år, og er en viktig grunn til at det er trangt.

Handlingsrom 2028

Navnet på kommunens egen snuoperasjon: planen for å bruke mindre enn den tjener, betale ned «obs-gjelda» og komme ut av ROBEK innen utgangen av 2028, med mål om rundt 30 millioner i overskudd hvert år.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning. Alle hovedkonklusjoner bygger på endelige tall.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, Statsforvalteren, kommunens egne årsrapporter og budsjetter, kommunerevisjonen og lokale medier. Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden. Noen ting fant vi ikke svar på — blant annet *hvorfor* sosialhjelpen ligger over forventet, og om barnevernet er effektivt eller underfinansiert. Det sier vi ærlig fra om i den tekniske rapporten.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mer enn forventet», betyr det ikke sløsing — på helse og omsorg betyr det at behovet er reelt og budsjettet var satt for lavt. Og når skolen koster «mindre enn forventet», betyr det ikke nødvendigvis dårligere tilbud, men ofte bevisst, nøktern drift. Poenget er at valgene bør tas med åpne øyne, og at noen må si hva som skal betale for hva.